

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 17 • год. ХCV • 15 септември 2017 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

МАГИЯТА БОГОРОДИЧНА СТЪПКА СЪБИРА ДУХОВНАТА МОЩ НА БЪЛГАРИЯ

РОСИЦА РАНЧЕВА

За 12-та година в продължение на два дни – 26 и 27 август 2017 г. на Старозагорските минерални бани се състоя Националният тракийски фолклорен събор „Богородична стъпка“. Над 4000 изпълнители на различни възрасти от цялата земя българска, пеят песни, дошли от столетия назад, играят темпераментни хора и ръченици, представят десетки обреди и обичаи. Освен на трите сцени, магията на единението и завладяващият български дух и талант се носят из въздуха на това райско кътче в страната ни, под закрилата на Света Богородица. Навсякъде се разхождат щастливи българки, облечени в шарени носии. Напети момци и зрели мъже, гордо крачат с пищови, затъкнати в силяхите им. Дечурлига припкат край големите и им подражават в песните, и в танците, и в свирните... Току поглед засвири гайда, след нея удари тъпан и вед-

Над 4 000 изпълнители – на Националния тракийски фолклорен събор в Старозагорските минерални бани

нага наскочат десетина мъже и жени и заиграват със сърце и душа, със самочувствието, че този красив свят е техен.

Както всяка година и тази, организаторите са се потрудили да създадат максимално добри условия на участниците и гостите в най-мощното събитие, което се провежда в Община Стара Загора. Освен Улицата на занаятите и десетките места за хапване и пийване,

в градината точно срещу входа на банята бе подредена специална „Тракийска трапеца“ с характерни ястия и дегустация на тракийски специалитети, както и на вкусотии на жените от тракийското дружество, така и от няколко старозагорски читалища: десетки баници и хлябове, дребни сладки, тиквеници, кейкове, месеници, палачинки и катмички, пататник, пиле с кус-

кус, нахут с ориз, кешек, стрита бакла, „завързанки“ и пр. Специална територия беше отредена за децата. За техните полезни и приятни занимания гостува Музеят на открито „Етър“ с грънчарско колело. Под зоркото око на художничката Юлия Славова, отново имаше пленер за малките художници и приложници, които украсиха едно дърво и направиха изложба с рисунките си.

Продължава на 2-а стр.

Благодарствено писмо до президента Румен Радев

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов е изпратил писмо до президента на Република България, в което се казва:

Уважаеми г-н Президент, Имам удоволствието и честта от мое име и от името на Съюза на тракийските дружества в България да Ви поднеса нашето уважение и благодарност за участието Ви в честването на една от най-бележитите дати в историята на България и на националното тракийско движение – 114-та годишнина от Илинденско-Преображенското въстание.

Силните и топли, заредени с мно-

го енергия думи, които отправихте към нашите членове, дълбоко ни развълнуваха и ни дават увереност и гаранция, че ни предстои ползотворна съвместна работа като съмишленици и партньори, която ще се превърне в традиционна и ще постави началото на значими бъдещи дълготрайни инициативи.

Ние високо ценим Вашето съпричастие към най-благородното и значимо наше призвание – да утвърждаваме тракийската кауза като неотменна част от българския национален идеал, да пробуждаме патриотизма и родолюбието и градим онази приемственост между поколенията,

която прави вечно жива родовата памет и преклонението пред историята.

Искам да подчертая, че за нас, тракийци, Вие сте голям приятел и съмишленик заради Вашето искрено съчувствие към драматичната съдба на нашите деди и съвремененно заради вниманието и надеждата, която ни давате да вървим заедно напред, за да изградим нашата така мечтана просперираща, модерна и социална България.

Желая Ви здраве, плодотворна работа и много успехи в народополезната Ви дейност.

24 август 2017 г.

Проф. д.и.н. Светлозар Елдъров

**БОРБИТЕ НА ТРАКИЙСКИТЕ
БЪЛГАРИ ЗА СВОБОДА
И НАЦИОНАЛНО
ЕДИНСТВО В ПАМЕТТА
НА НАШЕТО ВРЕМЕ**

На стр. 4

Т ЧАВДАР ГЕОРГИЕВ,
ЧЛЕН НА ВК НА СТАБ

рагични са събитията за България в началните години на XX век с цифрата 3 в цял – 1903, 1913 и 1923 г. Националната катастрофа след Първата световна война се оформя с Лозанския договор от 1923 г., когато Западна Тракия е дадена на Гърция, а Източна – на Турция. Етническите българи, прогонени от родните им земи, формират мощна бежанска вълна – тракийци с различни занятия и образование, социален статут и материално положение за кратък период се пре-

Софийска, Димотишка, Смолянска, Казанлъшка, Тревненска, Пирдопска, Одринска, Леринска и Узункюприйска околии. Има дарения от лица, които не са получавали облигации и дори от такива, които не са бежанци. Както се вижда, дарители от цяла България и не само. Дейността на фонда е добре описана в книгата на Тодор Браянов – „Фонд Тракийско дело (1929–1959)“. Златна книга на дарителите“.

В светлината на процесите, които напоследък няколко председатели на тракийски дружества иницираха, е добре да

Тракийското ДНК

върщат в поток от хора в бедствало положение.

Преживеният ужас и трагичната им съдба са ги споили в едно цяло с кодирано в ДНК-то им солидарност, съпричастност и благотворителност. Разпръснати в пределите на майка България бежанците започват да се сдружават. Споменатото ДНК намира израз и в наименованието, и в дейността на тракийските дружества. Позабравен днес е фактът, че във Варна след първото дружество „Странджа“ с фокус националната освободителна борба за присъединяване на Беломорска и Одринска Тракия, от 1919 до 1944 г. функционира „Културно-благотворително дружество „Тракия“ (ВДА, ф.250к). От 1922 до 1940 г. успешно развива дейност и „Тракийско младежко благотворително, културно-просветно дружество „Екзарх Антим I“ (ВДА, ф.251к). Както се вижда фокусът е благотворителност! И така е по цялата страна – Карнобат, Айтос, Созопол и т.н. В Пловдив са учредени и работят „Културно-благотворително дружество „Тракия“ (ЦДА, ф.1 до 1944, I, 2) и „Тракийско женско благотворително дружество „Беломорка“ (ЦДА, ф.1 след 1944, VIII, 319). В архивите са съхранени списъци от 1920 г. на бежанци от Източна Тракия, на които е раздалена помощ от Софийското дружество „Одринска Тракия“. Същото дружество е издавало и удостоверения за намаление на билетите по БДЖ. Тракийската организация откупува юбилейния сборник на Адриана Будевска.

На 17 ноември 1929 г. в Пловдив е учреден фонд (фондация) „Тракийско дело“ с цел пропаганда, благотворителност и култура. Малък детайл – учреден е в Пловдив, а не учреден от пловдивчани! Идеята е от 1928 г. и първоначалното име е „Тракийска кауза и други благотворителни цели“. Даренията са в размер на 1% от получените бежански облигации, а членуването в управата на фонда е безвъзмездно. В архивите (ЦДА, ф.1 след 1944, IV, 270, 271, 272 и VI, I, 1065) се пазят списъци и сведения за дарители на фонда от Хасково, Харманли, Свиленград, Симеоновград, Елхово, Пловдив, Кърджали, Ст.Загора, от Гюмюрджинска, Дедеагачка, Ксантийска,

■ Чавдар Георгиев

се споменат и знаят следните факти:

– През 1946 г. управата на фонда се среща с Антон Югов и същият е възприел идеята за построяването на Тракийски културен дом в Пловдив, като се използват наличните средства на фонда, а ако не достигнат – да се помогне. Във връзка с последното, е позвънил на Тодор Звездов – първи секретар на ОК на Пловдив да съдейства.

– По повод ликвидирането на фонда в протокол №76 от 20 април 1959 г. е записано наличната сума да се предаде на тракийската организация в Пловдив, която да ги употреби в строителството на Тракийски културен дом в кв. „Борислав“ (Тракийския квартал) в Пловдив. На фона на тези факти, действията на сегашния председател на Пловдивското тракийско дружество изглеждат комични.

След възстановяването на Съюза на тракийските дружества в България през 1990 г. се възстановиха и добрите практики, завещани ни от основателите. СТАБ пое тежестта по възстановяване на имуществото, преминало към НС на ОФ през 1976 г. Съюзът пое и тежестта по възстановяване на съществуващите и строителството на нови паметници. Замислял ли се е някой, какво коства една такава инициатива? Ако не е – да се замисли! Не плача, а паметник – издействане на терен, художествен проект, архитектурен проект, изграждане, логистика, комисии и т.н. А паметниците на Капитан Петко Войвода в Рим и Киев, и на Антим I в Одрин, са факт! А възстановяването на църкви? Още по-тежка и сложна задача.

Продължава на 2-а стр.

БЛАГОДАРСТВЕНАТА ПЕСЕН НА БИСЕР КИРОВ

С представяне на книгата „Благодарствена песен“ от Бисер Киров на 4 септември в препълнената Мраморна зала на Руския културно-информационен център в София бе почетена паметта на големия български певец и композитор. Това стана на вечер, посветена на 75-та годишнина от рождението му. Книгата е изповед на автора и бе представена от Лъчезар Еленков, Тодор Корув, Олег Опрев и др. Артистът Иван Налбантов прочете откъси от книгата. На своя колега и приятел посветиха песни Михаил Белчев, Йорданка Христова, Веселин Маринов, Светлана Савицкая (Москва) и Светлана

Представена бе книга на големия певец в деня на 75-та му годишнина

Барабаншикова (Молдова). Свои мисли за Бисер Киров споделиха представители на посолството на Руската федерация и Н. Пр. Педро Пабло Сан Хосе – извънреден и пълномощен посланик на Република Куба. Момчета и момичета от детско-юношеския гайдарски състав „Апостол Кисъв“ от Смо-

лян изпълниха „Да не беше, Гано, ходила в Чокманово на хоро“. В книгата си Бисер Киров разказва и за предците си от комитското родопско село Чокманово – участници в национално-освободителните борби на тракийци. Тодор Корув – редактор на книгата, подчерта, че тя е написана искрено, с много хубав език, в

нея няма фалш и прикриване, няма замазване на факти и събития. „Ти няма какво да приправяш и си заел честната позиция – да осъждаш себе си, околните, и времето, в което си живял, с мисъл за Бога и божественото у човека, с благодарност към Съдбата, която в края на краищата се гради от таланта и морала, труда и

човечността и има опора в Семейството и Приятелството“ – е написал Тодор Корув до Бисер Киров още на 17 май 2015 г., когато е прочел ръкописа.

Председателят на Съюза на българските писатели Боян Ангелов връчи на Митка Кирова специалния плакет на Съюза „За заслуги към българската словесност и писателското изкуство“, с който певецът се награждава

посмъртно за принос му за развитието на художествената словесност. Освен съпругата му тук бяха синът му Бисер, братята му Апостол и Цвети, роднини, приятели и стотици негови почитатели. На вечерта присъстваха председателят на СТДБ Красимир Преманов, членовете на Върховния комитет Елена Алекова и Величко Пачилов, тракийци – членове на клуб „Родопи“.

Продължение от 1-а стр.

Още в 9 ч. на двете сцени започна конкурсната програма пред високо класно жури в състав: доц. д-р Наталия Рашкова и доц. д-р Валентина Райчева от Института за етнология и фолклористика с етнографски музей при БАН, Мария Градешлиева, директор на Националното училище за фолклорни изкуства „Филип Кутев“ – Котел, акад. Крум Георгиев, член на Международната академия за традиционно изкуство, носител на световен Оскар за фолклор, акад. Кирил Тодоров – композитор и гл. художествен ръководител на ансамбъл „Зорница“ и Христо Иванов – главен художествен ръководител на общински фолклорен ансамбъл „Загоре“.

Официалното откриване на най-българското събитие започна с водосвет за здраве и благополучие, отслужен от отец Йордан Карагеоргиев.

„Не е случайно, че фестивалът се провежда под покрива на Майка Богородица, каза отец Йордан. – Майката Божия е единствена от всички божии угодници, която има най-много чудотворни икони. А чудотворните икони стават популярни, когато започват да се сбъдват отправените към тях с вяра молби. Всички имаме нужда да се помолим и за себе си, и за семействата си, и за народа си. Защото Майката Божия помага на всеки, който се обърне към нея. Милост Божия е, че съвсем наблизо е свящото място „Богородична стъпка“, което носи своята благодат. По молитвите на Майка Богородица в този курорт израсна и първият храм „Св. Козма Зографски“. Ако е рекъл Бог, започваме изграждането на голям храм „Св. Йоан Рилски – Чудотворец“, който ще бъде в централната част на курортния комплекс. Нека Бог да ви даде много сили и здраве, да благослови целия ни народ и всички онези, които търсят пътища към доброто, за да вървим напред с Божието благословение“, каза отецът.

Радвам се, че от ранна утрин днес тук

има толкова много участници, които с цялото си достойнство, с невероятните носии, създават настроение и правят празника толкова красив и значим, каза при откриването на събора зам.-кметът на Община Стара Загора Иванка Сотирова. – Участието на над 4000 души е красноречив факт, че традицията на българския дух и талант у нас продължава“.

По думите ѝ всяка година Старозагорските минерални бани създават най-добри условия за участниците във фестивала и съпътстващите събития, предназначени за всички възрасти. „Това се дължи преди всичко на изключителната толерантност, отзивчивост и работохолизъм на кмета на курорта инж. Станчо Станев“.

Тази година селището чества 50 години от обявяването му за курорт с национално значение.

Поздрав към участниците на традиционния събор отправи Цанко Атанасов, председател на тракийско дружество „Одринска епопея“ – „Днес и утре вие ще покажете изумителното народно творчество от всички

фолклорни области на България. Пожелавам на всички успешно представяне и добро настроение“...

Председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Преманов, сподели, че „Богородична стъпка“ е водещото събитие в културния календар на тракийци.

Официални гости на събитието бяха още областният управител на Стара Загора Гертана Микова, зам.-кметът на Общината Красимира Чахова и секретарят Делян Иванов, председателят на Общинския съвет в Стара Загора Таньо Брайков, народните представители Емил Христов, Радостин Танев и Спас Панчев, членове на Централното ръководство и върховния комитет на СТДБ.

Цял ден в „Селския двор“ десетки състави представяха местни обреди и обичаи, на място приготвиха характерни за региона ястия, дефилираха със стогодишни носии и пр. Представители на Пабългарска школа за оцеляване „Бага-Тур“ представиха част от своите умения.

След приключване на конкурсната програма за деня започна концертът на общинския фолклорен ансамбъл „Загоре“, участваха и известният странджански народен певец Манол Михайлов, както и гайдарският състав „Приятели“ с ръководител Николай Балабанов, след което последва традиционната демонстрация на нестинарски танц.

Тази година гости на събора са и гости от Подмосковието, Русия и от Санкт-Петербург със своя програма.

Наградата на кмета на Община Стара Загора Живко Тодоров отиде при народно читалище „Пробуда 1940“ от с. Калипетрово, общ. Силистра. Журито с председател доц. д-р Валентина Райчева от Института за етнология и фолклористика с етнографски музей при БАН определи останалите наградени. Наградата на СТДБ бе присъдена на тракийското дружество „Георги Сапунаров“ и народно читалище „Тракия

МАГИЯТА БОГОРОДИЧНА СЪТЪПКА...

2008“ – Хасково. Наградата на тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора заслуги тракийско дружество „Яни Попов“ от Ивайловград. 12-годишният гъдулар Наско Иванов от с. Синапово, общ. Тополовград, спечели награда на тракийското младежко дружество – Стара Загора. Танцова група „Кадиевци“ от с. Малко Кадиево, общ. Стара Загора бе отличена с наградата на Зонта клуб – Стара Загора.

Индивидуални плакети и дипломи за принос за съхраняване и популяризиране на традиционната ни култура бяха раздадени на 50 участници в двудневния събор.

Съборът се организира от Община Стара Загора, Съюз на Тракийските дружества в България, тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора, кметство Старозагорски минерални бани и Обществото за фолклор.

ТРАКИЙСКОТО ДНК

Продължение от 1-а стр.

Графикът на СТДБ като организатор и съорганизатор на национални и местни чествания, събори, научни конференции, шествия е запълнен целогодишно. Само който е организирал, само той знае какво коства като време, пари и напрежение. Казвам организирал, а не посетил! Разликата между двете е както между да построиш магистрала и да я откриеш. А Тракийският научен институт и неговата издателска дейност? В Известия на тракийския научен институт периодично се публикуват сериозни изследвания на български учени, през настоящата година излезе от печат книгата на доц. Боряна Бужашка „Източнотракийският въпрос в българо-турските дипломатически отношения 1913-2016“ по материали от разсекретените през 2016 г. архиви на Министерство на външните работи. Как се разсекретяват архиви? Някой пробвал ли е? Пак по инициатива на Съюза на тракийските дружества се подготвя превод и отпечатване на английски език на книгата на проф. Л. Милетич „Разо-рението на тракийските българци“.

На фона на изброено-

то по-горе, напоследък се появи една група потомци или набедени такива, с нарушено ДНК, за които изброените ценности не са приоритет. Не е нужно да ги изброявам, защото те сами записаха с възможна най-черните букви имената си в анализите на историята на тракийското движение. Денатурацията (разцеплението) на тракийското ДНК е довела до промяна в ценностната им система. Оглавяването на тракийско дружество се смята за заслужена награда, а не за отговорност и служба в името на тракийската общност. Експлоатация на наследените фондове и ресурси, придобиване на популярност и обществена значимост, заради полускрити или напълно явни амбиции за политическа или държавно-административна позиция. Стратегическите цели не са съвсем коректни – такава трябва да бъде и тактиката. Не даваш отчет за разходваните средства, за да не те контролират, махаш от Устава контролната комисия и наемаш охрана на залата. А комисия е имало – архивите пазят например „Протоколна книга на контролната комисия при Тракийската организация, гр. Пловдив“ (ЦДА, ф.1 след 1944, I, 198).

За да вземаш лес-

но и удобно решение, редуцираш състава на УС до минимум и правиш събранията от общи делегирани. Дори и тогава нормата на представителност не е ясна, защото не е ясен членският състав. А не е ясен, защото не си въвел единната членска карта. А такава е имало – образец на членска карта на Тракийската организация в България се съхранява в архива (ЦДА, ф.1 след 1944, XII, 161). Дейността ти е рехавя, гледаш да се присламчиш към мероприятията на другите, хиперболизираш своите постижения и negliжираш тези на останалите. Излизах отпред, за да те забележат, да пишат за теб в пресата или да се снимаш с кмета, народния представител, президента или патриарха според случая, само защото си там. Редно ли е това? Участвай в създанието, дай легтатата си и тогава се снимай. Резултатът от труда ти те прави фотогеничен. Няма по-красива снимка от тази на майка с новороденото й дете. Напъните без плод могат да доведат до друг резултат. Вирусът, разрушил тракийското ДНК убива плода! Да даваш или да вземаш – това сега е изборът!

■ Петър Горов

ВОЙВОДАТА НА СМЪРТНАТА ДРУЖИНА

Малко известният герой на Странджа Петър Горов

СТЕФЧО КИРИН

Петър Горов е роден през 1872 г. в с. Заберново, Малкотърновско. Дядо му Нико Петров е изгорен жив от турците, а баща му Горо Ников, като участник в Съзакланически комитет по време на Априлското въстание, едва се спасява от бесилото. Семейството на Горо Ников наброява единадесет деца, като най-малкото е Петър.

Петър остава сирак на осем години. Майка му го изпраща на училище в Созопол, но поради липса на средства завършва едва второ отделение. Става овчар. После захваща занаят – зидарство, и тръгва с калфи и чираци да строи къщи в Турско и в свободна България. Като дюлгерин в с. Алан кайряк (дн. Ясна поляна) се среща с дейци и ръководители на революционната организация. Ясна поляна по онова време играе важна роля в националноосвободителното движение като граничен пункт. Оттам се изпраща оръжие на четите и смъртните дружини. Оттам тръгват куриерите и четите за поробена Тракия. Обладан от революционния полъх, Петър Горов захвърля занаята и поема по потайните пътеки на Странджа. Тръгва по нелегални срещи, кървави сражения и затворнически килии.

С полагаането на революционната клетва през пролетта на 1902 г. Петър Горов се завръща в Заберново. Влиза в контакт с Георги Кондолов и Михаил Герджиков, с Димитър Общински и Христо Караманджуков, с Лазо Лазов и Яни Попов, с Пано Ангелов и Никола Равашоло, с Пею Шиваров и Петър Ангелов. В Заберново го избират за войвода на Смъртна дружина.

След конгреса на Петро-

ва нива Заберново попада в участъка на войводата Дико Джелебов, който възлага на Петър Горов изработването на знаме за четата. Заедно с Юрдан Георгиев, секретар на четата, ушиват знамето, на което изписват със златен варак четиристишието на Ботевото стихотворение „Хаджи Димитър“: „Тоз, който падне в бой за свобода...“, над него – „Свобода или смърт“, а под него – „1903 г., с. Заберново“. В десния горен ъгъл изобразяват изправен на задни крака лъв.

На 2 август 1903 г. Петър Горов повежда своята Смъртна дружина към местността Божеме, Заберновско землище. Идват и Смъртните дружини от Калово и Сто-

■ Село Заберново

битка Петър Горов разказва:

„Аз с моята Смъртна дружина попаднах в четвърто отделение, командвано от Жеко Праматаров. То имаше предназначение да води непосредствен бой със самия аскер. Бивакът беше осветен от фенери, окачени на високи прътове. Без да подозират какво става около тях, турските войски играеха на „зебек“ под звуците на тамбура. Към 11 (23) часа се чуха залпове откъм съседното село Конак. Веселбата при аскера спря. В този момент гръмна бомбата на войводата! Нейният стра-

хотен гръм сякаш разтърси основите на Османската империя!... Под войводата ни Жеко веднага изкомандва: „Огън, бий!“ Дружен залп екна и предизвика сред турския аскер невообразима паника... Започнаха да се чуват отчаяни гласове: „Аллах! Аллах!“... След половинчасова стрелба ние преустановихме огъня... Охраната направи опит да окаже помощ на бивака, но не успя – нашите куршуми осуетиха намерението ѝ...“

Сутринта на 6 август (Преображение Господне) на помощ на аскера пристига многобройна войска част. Въстаниците решават да се оттеглят. Оттеглянето става организирано, без да

се даде нито една жертва. До обяд те вече са на височината „Острата чука“, откъдето наблюдават как турците изнасят от окопите убитите и ранените, как палят хранителните си запаси и се източват към Малко Търново.

След два дни четата предприема второ нападение – на голямата турска казарма в село Калово, като в ранни зори открива стрелба по нея. Турците, изпаднали в паника, се разбягват. Въстаниците изнасят мунции и други вещи от казармата, напръскват ги с газ и ги подпалват, а около огъня се хващат на хоро – буйно, радостно, комитско.

„Това хоро не се забравя цял живот!“, спомня си Петър Горов.

Територията на Дикоджелебовия въстанически участък е свободна. Свободна е и цяла Странджа. Народът се радва и слави свободата. Опиянението обаче е кратко. Свободата е само един дълъг ден.

Скътал под антерията си знамето, Петър Горов се установява в с. Паничарево, където е семейството му. След амнистията през 1904 г. се завръща в с. Заберново. Там укрива на сигурно място скъпата светиня. В стълб за подпора на къщата издълбава специално леговище, в което поставя пушката и знамето, затваря отвора с дъска, като я замазва с пръст. Това скривалище е известно само на него и на големия му син Тодор.

Укритото знаме на четата на Дико Джелебов устоява на всички превратности на съдбата. През 1928 г. Петър Горов го изважда и носи на Петрова нива, където за първи път се организира тържество за честване 25-годишнината от Преображенското въстание. Там знамето е обект на извънредно внимание и преклонение като най-скъпа реликва. По-късно то е предадено във Военноисторическия музей в София, където се съхранява и до днес.

През 1907 г. Стамат Икономов заедно с Лазо Лазов, Димитър Ташев, Яни Попов и Лечо Апостолов отново сформират чета и преминават в поробена Тракия. Петър Горов посреща вестта за четата с голямо въодушевление. Отива на явката в местността Лещата, като води там още двама заберновци. С верен куриер Горов праща четата за Калово, откъдето друг куриер я поема за с. Конак. Четата обикаля селата, среща се с местните хора, окуражава ги, повдига духа им и подхранва нови надежди. Но предателското око не спи. Чорбаджи Петко от с. Конак влиза в дирите на четата и донася на юзба-

Тази позиция той отстоява и пред съда в Одрин. Осъжда го на три години затвор. Горов излежава само 5 месеца. През август 1908 г. е амнистиран и освободен.

През 1923 г. като сдружен земеделец Петър Горов участва в Септемврийското въстание. На 9 септември 1944 г., въпреки преклонната си възраст, отново е на страната на трудовия народ.

Автобиографичните спомени на Петър Горов са събрани, грижливо подредени и обобщени в ръкописен (непубликуван) том от сина му Горо Горов. Той е озаглавен „Под развязото комитетско знаме – кратки бележки от моя живот“. Старият комита, макар и самоук, с учудваща образност и увлекателност запознава читателя със събитията от Руско-турската освободителна война. Разказва историята на рода, за теглото и издевателствата над предците му от турските власти, за колибарските разселвания и преселения. Незаличими са спомените за срещата му с хората на Страти войвода, която описва в раздела „Аз видях хайдутите“, за дейността му като „смъртник“,

■ Паметна плоча на участниците в Илинденско-Преображенското въстание

илово. На 4 август пристига и войводата Дико Джелебов с четата си. Пред строените на голямата поляна четници Джелебов произнася пламенни слова и съобщава дългоочакваната вест: „... на пети срещу шести август – срещу празника на Преображение Господне, въстанието в Одринско ще започне!“

Заберновският поп Васил Праматаров благославя знамето. Дико Джелебов го поема, целува лъвчето и го подава на четника Георги Стефанов. Четниците един по един минават под знамето и го целуват.

Вечерта на 5 срещу 6 август 1903 г. четата на Дико Джелебов води бой с турски аскер в Стоилово. За тази

■ Знамето от Преображенското въстание, запазено от Петър Горов

шията в местната казарма. Започват арестите. От с. Заберново са арестувани Петър Горов и другите двама участници в срещата. Двамата не издържат и признават. Петър Горов се държи стойически и отрича всичко.

за „Мързевската“ и „Грама-тиковската“ афери, илюстрирани с народни песни.

Преображенецът Петър Горов умира на 83 години на 4 февруари 1956 г. Погребан е в родното му село Заберново. (в. „Дума“)

ПРОФЕСОР Д.ИСТ.Н.
СВЕТОЗАР ЕЛДЪРОВ

В историята на всеки народ има една епоха, която е извор на духовна енергия. От нея той черпи сили за настоящето, в нея намира упование за бъдещето. Такава епоха за българския народ е Националното възраждане. Българското национално възраждане роди българската нация. Тогава бяха родени и нашите национални добродетели, благодарение на които днес още ни има: гордост от величието на българската държава в миналото, гняв към незаслужената и несправедлива участ в настоящето, упование в собствените сили, и вяра, твърда вяра, че съдбата може да бъде променена. Именно защото беше горд със себе си, българинът не искаше повече да живее в изостанала деспотско-тиранска система, той се смяташе достоен за чиста и свята република. И той започна да я гради още в годините на робството чрез своите национални институции – българската църква, българското училище, българските националноосвободителните организации. Българското национално възраждане достигна своя най-висок връх с Априлското въстание през пролетта на 1876 г., чийто международен отзвук спечели на страната на българската кауза европейската общественост и доведе до Руско-турската освободителна война.

Борбите на тракийските българи за свобода и национално единство започват още в епохата на Българското възраждане с хайдушките чети, действали в Родопите и Странджа. Сред тях в народната памет се извисява знаменитият Капитан Петко войвода – закрилникът на родопските и тракийските българи. Размахът на революционното движение в българските земи през 60-те и 70-те години на XIX в. не подминава Одринска Тракия и към комитетската мрежа на Левски се прибавят тайните революционни комитети в Свиленградско, Лозенградско и Малкотърновско. С Априлското въстание и с Руско-турската освободителна война националният идеал частично беше осъществен чрез създаването на Княжество България и автономната област Източна Румелия. Одринска Тракия обаче, както и цяла Македония, остана под робство. Затова периодът от Освобождението на България през 1878 г. до Балканската война през 1912–1913 г. за тракийските българи, също както за сънародниците им от Македония, е своеобразна Епоха на удължено българско възраждане, в която борбата за свобода и национално единство продължава с неотслабваща сила, както преди – с училищата и църквите, с рево-

„НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ“

Борбите на тракийските българи за свобода и национално единство в паметта на нашето време

люционните организации, с четническите движения и с въстанията.

За нашата национална история и за историческата наука Епохата на удълженото българско възраждане в Одринска Тракия и Македония след Освобождението е равноценна на Възрожденската епоха от преди това. Нека само да припомним, че Васил Левски беше „Главен апостол на Цяла България, Тракия и Македония“. Тази революционна титулатура съдържа в себе си и цялата програма на българското националноосвободително движение преди и след 1878 г. Години наред в традиционните кръгли маси на Петрова нива ние историците сме говорили за причините, развитието и последиците от борбите на тракийските българи за свобода и национално единство. Затова днес ще се опитам само лаконично, в няколко акцента, да очертая тяхното значение и за историята, и за съвременността.

Първото, което трябва да се отвори и помни за националноосвободителното движение на тракийските българи, е епохалното дело на Българската екзархия. Културно-просветната стратегия на Българската екзархия е ориентирана към създаването на многобройна и силна българска интелигенция, възпитана в национален дух и снабдена с общообразователен мироглед, която да застане начело на борбата за съхраняването, утвърждаването и развитието на българщината в Одринска Тракия. Църковно-училищното дело на Българската екзархия е най-категоричното опровержение за мнимото противоречие между културния еволюционизъм и революционната борба, защото нейните учители са учредители и ръководители на тайните организации и комитети, в нейните класни стаи и кабинети са взети най-съдобносните решения, нейните ученици и възпитаници са неизчерпаемият кадър на националноосвободителното движение. От тази здрава основа на екзархийското просветно дело израства и се развива революционната борба за свобода

и национално единство в Епохата на удълженото българско възраждане.

Значението на просветата, на образованието и възпитанието на поколенията, като най-здравата основа за градежа на националното бъдеще, е още по-актуална и значима днес, когато живеем във века на информацията и информационните технологии. Още повече от всякога обаче в глобализиращия се свят универсалното образование трябва да бъде неразривно свързано с националното възпитание. Умни, предвидливи и национално отговорни лидери на други народи вече са го разбрали и го правят. Няма да коментирам днешното българско образование. Само ще изтъкна, че ако искаме и ние да имаме такива лидери, трябва да тръгнем именно от първото стъпало

на образованието и възпитанието. За това обаче се иска не академична дисциплина „как да станем лидери“, преподавана в университетите, а устойчива и здрава социална, възпитателна и образователна среда, достъпна за всички българи от първите седем години на домашното възпитание до формирането на зрелия човек с утвърдено национално и гражданско съзнание. За да има България ярки и дръзки национални дейци, лидери и апостоли, първо трябва да мислим и да се грижим за основите на българското образование. В тази връзка тук не мога да не изтъкна усилията на ръководството на Съюза на тракийските дружества в България (СТДБ) да направи Тракийския въ-

прос и историята на борбите на тракийските българи за свобода и национално единство част от образователната програма на българското училище, както и дейността на Тракийския научен институт (ТНИ) за изследване и популяризиране на тракийското минало, която скоро ще се увенчае с три томната Енциклопедия „Тракия“.

По традиция СТДБ свързва своите исторически корени с учредяването на Дружество „Странджа“ във Варна през 1896 г. и със свикването на първия тракийски конгрес в Бургас през 1897 г. Затова и миналата година, и днес на Петрова нива с научна кръгла маса отбелязваме 120-годишнината на организираното тракийско движение. Важно е обаче да се знае и помни, че тракийските българи участват в националноосвободителното движение от Епохата на удълженото българско възраждане не само чрез Дружество „Странджа“, просъществувало самостоятелно впрочем само от 1896 до 1899 г., но така също и в редиците на Вътрешната македоно-одринска революционна организация с Централен комитет в Солун, Македоно-одринската организация в България с Върховен комитет в София, Тайните офицерски братства в българската армия с Централно управление също в София, както и в повечето от другите организации, дружества и комитети,

съществували на революционното поприще по онова време. Неслучайно имената на Михаил Герджиков, Лазар Маджаров, Георги Кондолов, Георги Минков, Христо Караманджук, Павел Делирадев, Александър Кипров, капитан Стамат Икономов, полковник Стойчо Гаруфалов и на редица други като тях, останали като символи на борбата на тракийските българи за свобода и национално единство, независимо от това, в кой край на Отечества са родени, със своята дейност са свързани преди всичко с Вътрешната организация, Върховния комитет и офицерските братства. Всички тези организации се назоваваха македоно-одрински, за да подчертаят българското национално единство на борбата, която ги въодушевляваше и обединяваше. Това е важно да се знае, помни и изтъква днес, когато се говори за споделената история, особено в светлината на подписания наскоро Договор за приятелство, добросъседство и сътрудничество между Република България и Република Македония. Уверен съм, че ТНИ, както и СТДБ, като правоприменици на историческата памет, ще следят внимателно този процес и няма да допуснат в името на конюнктурни политически интереси или за целите на политическата коректност да бъде разделено онова, което в миналото е било неразривно свързано.

Това в най-голяма степен се отнася за Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г. Българската историография го определя като

втория най-висок връх в борбите за свобода и национално единство след Априлското въстание през 1876 г. За целите на настоящия доклад и след публичното слово в открития урок тук ще го спомена само във връзка с манипулациите на скопската историография, която се опитва да го представи като две отделни въстания на два различни народа, като по този случай изкуствено противопоставя названието „Илинденско“ на „Преображенско“ или „Илинденско-Преображенско въстание“.

Имената на въстанието от 1903 г. са давани от историците, не от въстаниците. За тях то е просто въстание, въоръжен протест, схватка на живот и смърт с една омразна тирания, борба за лично, семейно и национално оцеляване. В Мемоара на Вътрешната организация от 1904 г., с който тя прави рекапитулация на 10-годишната си революционна дейност, то е названо просто „Възстание“, като изрично се подчертава неговото национално и териториално единство в Македония и Одринска Тракия. Литературната обработка на този най-важен документ е извършена от Христо Силянов. Названието „Илинденско въстание“ добива популярност след войните през 1912–1918 г., когато македонските и тракийските българи, дотогава единни в своята културна и революционна борба, тръгват по различни политически пътища. Като по-многобройни и активни, македонските дейци налагат това име. Популяризира го тъкмо Христо Силянов, чрез първия том на своята знаменита книга „Освободителните борби на Македония“, публикуван през 1933 г., с подзаглавие „Илинденското въстание“. Както в Мемоара от 1904 г., така и сега обаче авторът изрично подчертава неговото национално и териториално единство, като след „Илинденското въстание“ в Битолския окръг, той разглежда „Преображенското въстание в Одринско“, за да се върне след това на въстаническите действия в другите окръзи на Македония. И няма как да бъде друго, тъй като самият Силянов през 1903 г. лично е участвал във въстаническите действия в Странджанския район на VII Одрински въстанически окръг. От края на 60-те години на XX в. българската историческа наука направи много да популяризира названието „Илинденско-Преображенско въстание“. То поточно отразява същността на националноосвободителната борба на българите от Македония и Одринска Тракия от Берлинския конгрес до Балканската война.

Продължава в следващия брой

ВОЙВОДАТА

Атанас Теодоров (Атанас Тодоров Атанасов) е роден на 26.10.1941 г. в село Победа, Ямболско. Завършва „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“. От 1979 г. до 1990 г. е главен редактор на националния седмичник „Студентска трибуна“. Издадени книги: „В строя“, сборник разкази, ДВИ (1968), „Далечни гръмове“, новели, „Народна младеж“ (1974), „Зачатие“, новел, „Народна младеж“ (1979), „Кукувица чакай“, разкази и новели, „Хр. Г. Данов“ (1980), „Докато сме млади“, очерци и есета, „Народна младеж“ (1981), „Българските студенти“, публицистика на рус., англ., френ., исп., нем., итал. език, София-прес (1981), „Тази вечна земя“, новели, „Народна младеж“ (1985), „Можем да не умираме“, новели, „Народна младеж“ (1986), „Скреж по пръстите ни“, повести, „Хр. Г. Данов“ (1986), „Мы, студенты“, София-прес (1986), „Писатели от моя край“, мемоари, „Захарий Стоянов“ (2013). Негови творби са награждавани многократно на национални и местни конкурси. Носител на почетния знак „Златен герб на Ямбол“, 1980 г. Носител на Голямата литературна награда на Ямболски окръг за 1984 г. със златен медал „Васил Карагьозов“. Първи носител на „Златен пегас“ на община Тенево, 1987 г. Член на Съюза на българските писатели от 1983 г. Носител на Годишната награда за мемоарна проза на СБП за 2013 г.

АТАНАС ТЕОДОРОВ

Ордата тичаше през оредялата гора с диви, разсипани викове. По-леко въоръжените башибозуци, събрани от околните турски села, изпревариха войската. Редовният аскер на капитан Али Джемал вървеше във верига след кресливите башибозуци. Войниците, повечето анадоци, едва се съдържаха да не хукнат. Спираха ги командите на взводните, които имаха заповед да придават на грабежите вид на военни акции.

Лефтер с мъка надигна глава до ръба на каруцата, видя Голия баир с надвисналия Вълчи връх и разбра, че са го докарали в селцето Караташ. Опита се да се изправи до кръста, но падна по гръб. Усещайки, че потъва пак в бездната на полусъзнанието, с огромно усилие се обърна възник и притисна главата си до канатата, за да притъпи друсането.

Чуваше се вече безредна стрелба. Капитан Али Джемал се вслушваше да долови звук от манлихера. Ако се чуе такъв гърмеж, трябва да даде знак за внимание. Манлихерките комитите ги внасят от България и с тях те са двойно по-опасни. Може да налетят и на редовен български аскер, който уж не минава границата, но знаеш ли ги тия гяури дали не са преоблечени войници! Тренираното му ухо не откри причина за тревога.

Втора седмица от началото на масирания погром над въстаналите странджански села. Заповедта на командира на Одринския гарнизон генерал Шукри паша за усмиряване на гяурите развърза ръцете на

началниците на аскера. Капитан Али Джемал, или юзбаши Али, както по старому го наричаха анадоците, се усмихна доволно. Снощи му докараха две гяурки от укритите в черквата жени и деца. Едната беше съвсем крехка.

Като им се насити, нареди на ординареца да ги предаде на аскера – нека се сръфат заради подаянието волливите анадоци. Юзбашията се смяташе за интелигентен, беше завършил военно училище в Анкара. Не правеше се

ваха от таваните и мазетата жени, деца, старци. Скоро доведоха някакъв треперещ човечец, който се представи като търговец под името Ставридис и непрекъснато хленчеше „Милост, капитан ефенди! Милост, аз не съм комита!“

– Довечера ще поговорим насаме с тебе! Заведи ме сега в къщата на Ничо чорбаджи!

Лефтер позна Ничовата къща още по високата покрита порта. От дъното на каруцата не можеше да види къщата, но познаваше всяко кътче в нея. Ял беше хляб в този дом, беше говорил за свободата и щастие, които имаха само една цена – цената на кръвта.

Селяните го слушаха упоено не защото беше сладкодумец по природа, но защото идеше отатък, от свободната земя на отечеството, дето няма озверен аскер и продажни кадии, дето българин съди и българин управлява. Колко ли щяха да се стреснат добродушните странджанци, ако видеха в каква копторка живее Лефтер войвода в Карабунар, ако знаеха, че прилично то облекло и оръжието са купени с пари на комитетата. Апостол очакваха те и апостол им се явяваше...

Коларят вкара с трясък каруцата в двора и къщата изведнъж надвисна, срути се върху лежащия по гръб Лефтер. Дяланите греди на стряхата се замерзеляха пред очите му и когато се укротиха в дълга еднообразна редица, потеглиха очите му като стълба, опряна в небето. Да можеше да стъпи на тая стълба и да изхвърчи нагоре...

Войниците трополяха

и викаха по цялата къща. Отнякъде измъкнаха висока и кокалеста, пребрadena в черно старица и десетинагодишно момче с бозови потурки.

– Познавате ли този комита?

Старицата се хвана за климията на колата. Лефтер затвори очи. Капитан Али Джемал грубо наведе главата на старицата към каруцата.

– Познаваш го!

– Дас-кал Леф... Лефтер...

– Даскал ли?! Баш комита на комитите!

– Даскал... – повтори жената.

– Кесиджия! Убиец! – рече юзбашията и дръпна ранения. Войниците издърпаха и подпряха отпуснатото тяло на савака на каруцата.

– Дели кесиджия! – натърти с удоволствие юзбашията. – Той уби Ничо чорбаджи!

Старицата се дръпна от каруцата. Върнаха я насил. Момчето държеше с две ръце пояса ъ.

– Ти... ли, Лефтере...

Лефтер войвода се облегна здраво без чужда помощ и погледна старицата в очите, сини и бистри като на момиче. Неведнъж бе долавял ласката на тези очи, когато след бурните събрания сядаха в късна доба да вечерят с чорбаджи Ничо. Много пъти тези очи му казваха, че го обичат като роден син и го жаят заради сълзите на неговата майчица отатък.

– Аз убих Ничо, майко Стояно! – сурово изрече Лефтер войвода и бавно сне погледа си от лицето ъ.

Жената се олюля.

– Проклет да си! Ти, дето ги подведе, проклет да си и на онзи свят!

Ръцете ъ се дигнаха и се насочиха към Лефтер. Сянката им легна като раз-

кривен кръст върху очите му и закри слънцето. Той се отмести с мъка и потърси очите на старицата.

– Майко, знаеш ли кой издаде четниците от Енидже? Знаеш ли, че аскерът изби и изсече на място повече от сто мъже, жени и деца? Знаеш ли с колко момичета се погавриха и ги погубиха?

Старицата отпусна ръцете си и се хвана отново за климията. Нищо не се измени в изражението ъ, само очите ъ хлътнаха още по-дълбоко и устните се свиха до синьо.

– Майко, знаеш ли кой заведе башибозуците в Текедере? Знаеш ли колко кръв изтече в Ергене река?

Очите на старицата зейнаха към Лефтер като две черни дупки. Момченцето се притисна с лице към хълбока ъ.

– Майко, помниш ли онова момче от Енимакле като го намериха заклано в клисурата? Майко, помниш ли, че и на мене ми гърмяха от Вълчи връх? Знаеш ли кой ни е издавал, майко?

Старицата скри очите си и се прегърби.

– Погледни ме, майко! Аз съм си отишъл вече от тоя бял свят. Аз нямам правото да крия нищо. Аз убих Ничо! Нямах друг избор, майко! Поискай от тези кучета пушка и ме довърши! Ти го стори, майко, не искам те да го сторят! Твое право е, майко!

До каруцата стояха само старицата, момчето и юзбашията. Войниците се пръснаха да крадат.

– Той си призна! – изхили се юзбашията. – Сербез комита, не лъже! Жал ми е, че трябва да го убием. Ама той друго не заслужава. Лош гяур! И Ничо чорбаджи беше гяур, но имаше достлук с правоверните, Аллах ми е свидетел. Дай

сега сто лири, бабо! Толкова струва главата на хаир-съзина!

Старицата не помръдна и не отговори. Капитан Али Джемал дръпна момчето и го тласна към двора.

– Сто златни лири! Иначе момчето ще го дам на ония черни шебеци, а тебе ще заповядам да те обесят с краката нагоре!

Момчето зарева силно.

– Сто лири, чуваш ли, дърта чумо? Иначе ще запали къщата и момчето... както ти казах! Ей, Смаил, гел!

Старицата излезе от вцепенението.

– Стоене, заведи ме в горната одая! Ела, чедо, ела, че не виждам...

Юзбаши Али Джемал, капитан от редовната армия, интелигентен в собствените си очи, тръгна с леки стъпки подир старицата и детето. След малко излезе доволен и даде заповед да не се граби повече от имота на чорбаджи Ничо. Преди да напусне къщата нареди на Смаил да доубие с щика на английския си винчестер изпадналия в безсъзнание войвода.

По-късно в двора нахлу тълпа башибозуци, които търпеливо бяха чакали аскера да се оттегли. Заповедта на капитана не важеше за тях. Забелязаха убийствата в каруцата, един от тях отрязал с дълъг крив нож главата му и я пхна в дисагите на коня. Вечерта старицата смъкна с помощта на момчето трупа на Лефтер и по християнски обичай го изми, облече го с новите Ничови дрехи, покри шията, за да не зее грозното празно място на главата, запали свещи и седнаха с момчето да будуват до сутринта.

Сутринта момчето намери двама-трима оцелели старци, поп нямаше да прикади и опее смъртта, затова един старец каза няколко думи, които му се струваха подходящи за безбожен човек. Пренесоха тялото на поляната зад последните къщи на селото и го положили в плиткия гроб.

Оцелелите, които се завърнаха след време в селото, нарекоха поляната Воеводска поляна.

Слушал съм този разказ от устата на дядо Стоян Бежанеца. Много неща старецът не помнеше или не знаеше по причина на невръстната си възраст. Неговото цяло име беше Стоян Ничов Кераташки, но всички му викаха Бежанеца. Обичаше да разказва какви теглила са преживели до Балканската война и как преминали границата, но това вече е друга история.

НЕЗАЛИЧИМА ДИРЯ

Смъртта сред бежанските семейства в някои райони на страната била 3-4 пъти по-голяма, отколкото сред местното население. Това посочват и самите бежанци в молбите си, отправени към българската власт за помощ и съдействие като изповядват, че районите, в които живеят, „колкото бежански колиби, толкова и гробове стърчат“[1].

За да се излезе от това състояние на българските бежанци, приоритетно трябвало да се реши въпросът с тяхното оземляване и одворяване. За пореден път държавата била изправена пред огромни трудности, които трябвало да преодолее, за да разреши трайно бежанските проблеми и осигури прехрана и подслон на тези семейства. Проблемите им занимавали почти непрекъснато държавната власт, но какво можела да направи една държава с празна хазна и недостатъчно обработваема земя? По тези причини оземляването се превърнало в бавен и мъчителен процес. Това принудило част от бежанците да прибегнат до частни покупки-продажби на имоти. Извършените сделки не били юридически издържани и нямали правна сила. Едва през 1941 г. бил приет закон, който урегулирал въпроса с узаконяването на имотите на бежанците.

Бидейки наясно, че със собствени средства не би могло да се справи, българското правителство отправило молба за външен заем. На 8 септември 1926 г. външният министър Атанас Буров

Четвърти откъс от книгата на Тонка Василева за малоазийските българи

■ Музикално-танцов обред „Седянка“ в квартал „Лъджа“ по време на проявите, посветени на 100 години от завръщането на българите от Мала Азия

били прикрепени неговите постоянни представители. Срещу заема правителството се задължавало да предостави 132 000 хектара земя за настаняване на бежанците. Била създадена Главната дирекция за настаняване на бежанците, пряко подчинена на министър-председателя. За главен директор на същата, оценявайки неговите инженерни, финансови, стопански, социални и хуманни качества, бил назначен инженер Стоимен Сарафов, личност, която българските бежанци добре познавали и дълбоко уважавали.

Оглавил поста на Дирекцията за настаняване на бежанците, Сарафов приел с чувство на отговорност и съпричастност проблемите им. Той започнал с включването на представители на отдел-

нормативни актове. Според Закона за селскостопанско настаняване на бежанците парите от заема трябвало да се разходват по предназначение – за храна и оземляване, здравеопазване и образование, за строеж на къщи, пътища и др. Под прякото ръководство на Сарафов са проектирани и прокарани 80 километра пътища до новите селища. Построени са 10 265 „шаронски къщи“ (приели фамилията на французина Рене Шарон, контролирал изразходването на средствата). С изграждането на 20 км отводнителни канали били пресушени 52 000 дка държавни блатата по Черноморския бряг и предоставени на Дирекцията по настаняване на бежанците за ползване, а бежанците, които живеели по тези места, били спасени от малария. За нуждите им били парцелирани 1 180 000 дка земя. Много общински мери и държавни горски площи били превърнати в ниви. По инициатива на инженер Сарафов била проектирана и построена жп линията Раковски – Хасково – Кърджали – Мастанли (Момчилград) на стойност около 350 млн. лева. Благодарение на нея бежанските села били свързани с вътрешността на страната, а тютюнопроизводителите – улеснени в продажбата на продукцията.

Изразявайки благодарността на всички бежанци за направеното за тях, 108 бежански семейства оцелели благодарение на личната загриженост на инженер Сарафов, приживе на него преименували своето село от Папарос в Сарафово, днес един от кварталите на град Бургас. В изложение от Главната дирекция за настаняване на бежанците от 1932 г. за броя на бежанските семейства от Мала Азия била посочена цифрата 1640[2]. Според Изложението на политическата дирекция на Министерството на външните

работи и изповеданията от 1936 г. [3] (документ, открит през 2014 г.), Върховният съвет на труда при Министерството на търговията е дал сведения, че от Мала Азия са прогонени през 1913–1914 г. и настанени (обзаведени) от българското правителство 1650 семейства, цифра, която почти съвпада с посочената в предходния документ (1640). От същото изложение (непубликувана до момента информация) става ясно, че всяко семейство е било обзаведено с:

1. 36 дка земя	800 лв./дка	28, 800 лв
2. Една къща		66, 000 лв
3. Двойка работен добитък		12, 000 лв
4. Един плуг		1, 350 лв
5. Една браня		0,800 лв
6. Една каруца		4,800 лв
7. Семена		2,500 лв
	Всичко:	115, 450 лв

Или за окончателното настаняване на всички малоазийски бежански семейства (1640), одобрени да ползват тази помощ, били изразходвани 189,338 000 лв. от бежанския заем. Приели, че заселващите се сънародници са съществен фактор за стопанското развитие на България, управляващите правели нужното за икономическото им стимулиране и социално адаптиране, за обезпечаване

на техния поминък.

Какъв е приносът и какви са заслугите на българските бежанци в това число и на малоазийските, за стопанския напредък на страната и нейния духовен подъем? Достатъчно е в ползрението да попаднат приносът им в развитието и стабилизирането на народонаселението, свежият човешки ресурс, който те внасят в българската държава, утвърждаването на българския елемент и съхраняването на християнския етнос в редица български селища и райони, особено в Източните Родопи.

Известно е, че с падането на България под османска власт, по време на Руско-турската освободителна война и в годините на установяване на българската държавност, страната губи около 450 000 души. За намаляването на населението допринесли още териториалните загуби, които държавата понесла, и спадането на раждаемостта по време на войните. Налице било сериозно намаляване на народността, а националните интереси на държавата изисквали голям човешки ресурс. С приобщаването на българските бежанци тези потребности били задоволени в голяма степен. Високият коефициент на раждаемост (42%) и плодovitост, големият естествен прираст, характерен за тях, гарантира разширено демографско възпроизводство, бързо обновление на поколенията, нарастване на числеността

грижовни скотовъди. В околи като Ортакойска (Ивайловградска), Кушукавашка (Крумовградска), Мастанлийска (Момчилградска), Мустафа паша (Свиленградска) и др. те се наложили като много добри производители на тютюн – продукция, която била високо ценена на международните пазари. Тези свои умения те предали на своите деца и внуци. Отглеждането на тази култура се превърнало десетилетия напред в основен техен източник за препитание. Не случайно жителите на село Орешино, община Ивайловград, били на няколко пъти излъчвани за национални първенци в тютюнопроизводството. Онези от малоазийските семейства, които се заселили в района на Бургаско, Ямболско, Шуменско, Карнобатско, Новопазарско и др., станали добри зърнопроизводители, животновъди, зеленчукопроизводители.

След завръщането си от войната голяма част от мъжете като добри дюлгери (строители) сформирали строителни групи и се включили активно в строителството на обществени сгради и домове. Плод на трудолюбивите им ръце били много училища, църкви, съдилища, банки и др. След като приключили със земеделската работа, те усърдно упражнявали владенията от тях занаяти както за собствени нужди, така и за пазара.

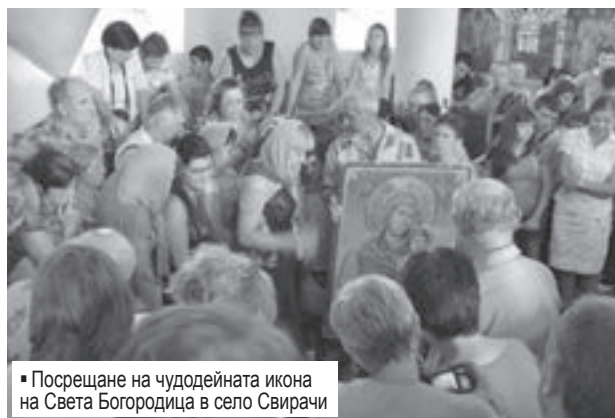
Освен че успели да създадат много бежански села и редица градове сред руините от войните, малоазийските и тракийските бежанци, въпреки отчайващата бедност, намерили сили и средства да създадат свои училища, читалища и християнски храмове още в първите години след заселването си. Така през учебната 1913–1914 г. за първи път отворило врати българско начално училище в Ортакой (Ивайловград), а в периода 1921–1922 г. започнало масово откриване на начални и основни училища в останалите населени от тях места в страната. Стремелът към знания, преминал с тях Чанаккале и ужасяващите пътища на Тракия, не угаснал, а се разгорял с още по-голяма сила в заинтересованата за тяхното ограмотяване и просвета българска държава. Малоазийските и тракийските български бежанци постигнали всичко това с много труд, лишения и трудности, с голямото желание да изразват и бъдат достойни съзидатели на Нова България.

Край

[1] Райчевски, С. Колкото бежански колиби, толкова и гробове стърчат. Тракия, брой 22, 27 ноември 2013.

[2] ЦДА Ф. 176 К. оп.5, а.е. 374, л.14-25.

[3] ЦДА Ф. 176 К. оп.6, а.е. 1946, л.116,117.

■ Посрещане на чудодейната икона на Света Богородица в село Свирачи

и финансовият Владимир Моллов подписват в Женева протокол за сключване на бежански заем. Документът уреждал величината на заема, условията и контрола върху прилагането му.

На 22 декември 1926 г. с посредничеството и при гаранциите на Обществото на народите на България бил отпуснат външен заем на стойност 2 400 000 британски лири и 4 500 000 американски долара при лихва 7%. Финансовият комитет на Обществото на народите наложил строг контрол върху финансовата политика на страната, като към БНБ

■ Съборът в Пелевун под надслов „Завръщане към Пелевун“ е традиционен

ПРЕДСТОЯЩО

ХАЙДУШКИ ПРАЗНИЦИ
„КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА“

Община Чепеларе и Съюзът на тракийските дружества в България организират Хайдушки празници „Капитан Петко войвода“, които ще се състоят на 22, 23 и 24 септември тази година в Чепеларе.

Организаторите са водени от искреното желание да отдадем почит към делата на Капитан Петко войвода и на неговите съмишленици като благодарност за свободата, с която са ни увековечили и са определили съдбата на родопчани, когато Чепеларе остава в границите на Източна Румелия и по-късно, при Съединението, вече е

част от свободна и независима България. От години паметникът на Капитан Петко войвода в Чепеларе напомня за славните му дела.

По време на празника родопчани и гостите на Чепеларе ще имат възможност да разгледат изложба на исторически оръжия от националноосво-

бодителните борби на българския народ и от Руско-турската война 1877/78 г., ще видят живи картини от дейността на Капитан Петко войвода, ще се насладят на вечните хайдушки песни, съхранили в себе си историята на не една борба. На 23 и 24 септември по време на празниците

ще се състои първият фестивал на песенното самодейно изкуство под надслов „Хайдушка песен“. Фестивалът няма конкурсен характер. Целта му е да развива, популяризира и съхранява народната песен с хайдушка тематика. Така ще се докоснем до събития от миналото ни, които ни

се струват така далечни, но са с огромно историческо значение в паметта на народа.

Организаторите са убедени, че с този урок по родолюбие ще събудят интереса на повече хора към националното ни минало и ще запалят искрица патриотизъм в сърцата ни.

НОВО ДАРЕНИЕ
ЗА НЕДЕЛНОТО
УЧИЛИЩЕ В
ИСТАНБУЛ

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

След като дариха учебници за Неделното училище в Истанбул, туристическото дружество „Георги Сапунаров“ и народно читалище „Тракия – 2008“ подготвиха отново подарък за училището. Този път дарението се състои от манекени – момиченце и момченце, облечени в народни носии, носени в Одринска Тракия, а така също и битови черги, килими, завивки покривки и друг, носещи в себе си елементи от културата на тракийските българи.

Носиите на малките манекени са изработени от Стоянка Ташева Демирева – певица в ансамбъл „Китна Тракия“, потомка на бежанци от Одринско.

Манекените и другите дарения ще се получат от администрацията на Ангел Ангелов – генерален консул на България.

И НА „БОГОРОДИЧНА
СТЪПКА“ ПЯХМЕ

ЗЛАТКА ЯНЕВА

Тракийско дружество „Лазар Маджаров“ – град Сливен с председател Кирил Киряков, участва на XII национален тракийски фолклорен събор „Богородична стъпка“ 2017 г.

Фолклорният певчески състав „Тракия пее“ към дружеството с ръководител Илия Янев изпя най-автентичните тракийски песни от своя репертоар с голямо настроение и успех.

Красивите тракийски костюми на певиците привличаха вниманието на много гости на събора, които с камери и фотоапарати снимаха изпълнителите от „Тракия пее“.

Два дни (26 и 27 август 2017 г.) се ляха тракийски песни и огласяха красивата природа на Старозагорски минерални бани. Виха се хора под звуците на весели тракийски мелодии. Радост и настроение имаше във всички участници и гости на събора.

Изказваме голямата си благодарност към организаторите.

Пяхме и ще пеем с желание на „Богородична стъпка“.

ДЕКЛАРАЦИЯ НА
ДРУЖЕСТВО
„ТРАКИЯ“ – ЯМБОЛ

Дружество „Тракия“ – гр. Ямбол подкрепя единството на СТДБ и категорично се разграничава от опитите на част от УС на дружествата в Кърджали, Бургас, Пловдив и Варна да всеят съмнение и разединение в ЦР и ВК на СТДБ. Българската обществена памет помни подобни политически „напъни“ и нелепия им финал! Моралът и достойнството на гордо пазещите тракийци, заветите на основателя на тракийско дружество „Странджа“ Капитан Петко войвода, ще ни бъдат упование и ориентир във времето – настояще и бъдеще! Тракия е в паметта и сърцата ни! На нея и отечеството сме се обrekli! Да живее България!

Михаил Вълков – председател на Дружество „Тракия“ и УС.

ОБЯВА – ПОКАНА

ОБЩО СЪБРАНИЕ
НА ТД „ЛАЗАР МАДЖАРОВ“ – СЛИВЕН

Управителният съвет на сдружение с нестопанска цел „Тракийско културно-просветно сдружение Лазар Маджаров“ – Сливен на основание чл.26 от ЗЮЛНЦ свиква общо събрание на 03.11.2017 г. от 17.00 ч. в клуба на дружеството на адрес: бул. „Бр. Миладинови“ 18, ет. 2, стая 220 при следния дневен ред:

- Отчет за периода 2012–2017 г. – докладва Кирил Киряков – председател на дружеството.
- Финансов отчет за периода 2012 – 2017 г. – докладва Кръстьо Станчев – касиер-отчетник на дружеството.
- Приемане на изменения на устава на СТДБ – разисквания, вписване на промените в устава на дружеството.
- Разни.

31.08.2017 г.
Сливен

ПОЧИТ КЪМ ПОДВИГА
НА ГЕРОИТЕ ОТ 1903 г.

Да отдадат почит към подвига на героите от Илинденско-Преображенското въстание родолюбиви потомци на тракийските българи се събраха пред паметната плоча на Капитан Петко войвода в

с. Книжовник, Хасковска област. Плочата бе поставена през миналата година по инициатива от краеведа Гроздан Грозев. На тържеството пред паметната плоча той в кратко слово припомни събитията от

1903 г. и мястото на въстанието в борбите за национално освобождение.

Песни от Беломорска Тракия изпълни народният певец от село Книжовник Георги Лушноров.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Георги ДИМИТРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Валентина АНГЕЛОВА (Бургас) – 0879 545 115; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Треска за злато край Маджарово

Родният Индиана Джоунс събира търсачи на силни усещания край Арда

ХЕНРИЕТА ГЕОРГИЕВА

Меандрите на Арда край Маджарово се превръщат в истински Клондайк през уикенда. Над 600 последователи на Джек Лондон се стекоха от цяла България на събора на Асоциацията на търсачите на ценни метали и метеорити. Освен на самородно злато районът край Арда е богат на минерали – ахати, ясписи. Тук често идват и чужденци, които посещават единствения на Балканите Природозащитен център за лешояди, които гнездят там.

За пръв път на Арда край Маджарово ще има състезание с награди за промиване на злато с драги и за търсене с детектори.

Времето на събора на Маджарово не е избран случайно – точно в нощта на 12 срещу 13 август ще се наблюдава уникално явление: тази година метеоритният дъжд на Персеидите ще бъде удивително силен и светъл. Златотърсачите ще наблюдават над Арда уникално небесно представление с впечатляващи естествени фойерверки, тъй като земята ще премине по-близо до пътя на кометата. Средно на минута ще падат по 2 метеора, обяснява Стаменов.

Приятели с право го наричат нашенски Индиана Джоунс по аналогия с прочутия филмов герой, търсач на съкровища и приключения. Ста-

менов е златотърсач с 40 – годишен стаж. Създател и председател на Българската асоциация на търсачите на самородно злато и метеорити, единствена на Балканите. Направил е нова карта на находищата със самородно злато, която актуализира постоянно. Негови приятели и учители са най-известните български геолози и археолози, сред които Георги Китов. И до днес любим автор му е Джек Лондон, описал приключенията си като златотърсач в прочути творби като „Златният каньон“ и „Жажда за живот“.

Златната тръпка за Стаменов не е мания за забогатяване, а открителство, начин да си по-дълго сред природата. Най-големия си златен къс – 13-грамова самородка, Кирил е открил преди година по деретата на

село Стремци край Кърджали.

Златотърсач милионер няма, но е неописуемо вълнение да откриеш златинка, да не говорим за къс злато. Хора, които търсят бърза печалба, бързо се отказват. Забравят, че всяко хоби е скъпо – има въдици по 2000 лева, както и пушки по 30 000 лв.

Стотина лева са нужни на прохождащ златотърсач – за легенчетата за проби и промиване, за улей, с който да се събират златните късчета. Улейчето излиза 15 и 30 лв., ако сам си сгънеш ламарината, сло-

жиш стелката и мрежичката отгоре. Направата на драга е по-скъпа – трябва маркучи, помпа и инжектор за засмукване на материала от дъното на реката. Само помпата излиза от 130 до 260-360 лв. Металните детектори тръват от 300-400 лв., марковите стигат до 10 000 лв.

Търсачи на съкровища

Членовете на асоциацията, която съществува от 2012 г., са вече към 4000. Най-много са ентузиастите от Южна България – Пловдив, Асеновград, Баня, Карловско, Пана-

ти край Свежен. Според учени от НАСА, с които Стаменов поддържа връзка, в Средна гора има паднали късове от небесни тела. Предстои и традиционният семинар на асоциацията в Пловдив. С участието на наши специалисти от Минно-геоложкия университет и изселници подготвят експедиция в Турция за търсене на минерали и метеорити в района на Бурса и Измир. Планират и документален филм с условно заглавие „Пътят на европейското злато“.

За глупци

Пиритът е златото на глупците, във водата няма разлика, но изсъхне ли, потъмнява. При 10-15 златинки в две кофи си струва да продължиш. Златото е 19 пъти по-тежко от водата и 7 пъти по-тежко от всички останали вещества в речното корито.

Режимът

През 2001 г. е направена поправка в Закона за подземните богатства, която позволява златодобив чрез ръчно промиване руслата на реките. Не е позволено да копаяш, да сечеш дървета. Който иска да вади пари, взема реки на концесия, наема багери, тежко оборудване и дълбае. Много строг е режимът в зоните със специален статут – природните резервати, Натура 2000. (в. „Марица“)

